

NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Sendt med e-post til: uttalelse@nve.no

Oslo, 31. mars 2023

Sak nr.: 4040
Ansvarlig advokat: Magnus Dæhlin

Saksnr. 202212919: Høringsuttalelse - melding om Randselva kraftverk

På vegne av Einar Michael Borch inngis med dette høringsuttalelse til melding om Randselva kraftverk. Borch er eier av eiendommen gnr. 148 bnr. 1 i Jevnaker kommune og har fallretter i Randselva. Videre er han eier av Bergerfoss I kraftverk, som sammen med Bergerfoss II, utnytter et fall på 6,5 meter mellom Randsfjorden og Kistefos. Bergerfoss I produserer om lag 7,9 GWh/år.

Planene om utbygging av Randselva kraftverk har direkte betydning for Borchs næringsinteresser i vassdraget, og konsekvensene for Borchs eiendom og rettigheter i vassdraget må utredes.

1. Nærmere om meldingen

I meldingen for Randselva kraftverk er det på s. 4 gitt en beskrivelse av utbygger og rettighetene i vassdraget:

«Viul Kraft AS er tiltakshaver for Randselva kraftverk og er eier av Kistefoss, Askerudfoss og Viulfoss kraftverk i Randselva med tilhørende fallrettigheter. Utbygger disponerer det meste av fallrettighetene på strekningen og ønsker å utnytte fallet på en bedre måte gjennom etablering av et nytt Randselva kraftverk.»

Det er ikke redegjort for hvor stor andel av fallrettighetene Viul Kraft AS («Viul Kraft») har eller hvem som eier de øvrige fallrettighetene som skal utnyttes. Borchs fallrettigheter og eierskap til Bergerfoss I er ikke omtalt.

Videre har tiltakshaver på s. 9 gitt følgende presentasjon av tiltaket:

«Randselva kraftverk er planlagt med inntak i Randselva ved Bergerfoss. Vannet føres gjennom et tunnelsystem på ca. 12 km ned til utløpet innerst i Steinsfjorden, nedstrøms Åsa kraftverk. (...).

Kraftverkene i Randselva er av eldre dato og har et betydelig behov for oppgradering. Randselva kraftverk gir økt kraftproduksjon med regulerbar kraft, og reduserer behovet for investering i eksisterende kraftverk i Randselva. Nytt kraftverk vil produsere 217 GWh, og samlet vil prosjektet gi en merproduksjon på ca. 120 GWh sammenlignet med dagens kraftproduksjon i Randselva. (...).

Randselva kraftverk vil utnytte reguleringsmagasinet til Randsfjorden, men driften av et nytt kraftverk vil være knyttet til vilkårene i gjeldende manøvreringsreglementet. Det innebærer

et minstevannføringslipp i Randselva på 20 m³/s når vannstanden ligger mellom kote 134,5 (HRV) og 133,5, og 15 m³/s idet vannstanden synker under kote 133,5, i tråd med dagens manøvreringsreglement.»

Og endelig på s. 21 er det redegjort for tiltakets virkninger for eksisterende kraftverk:

«Kraftverkene i Randselva er av eldre dato og utnytter potensialet for kraftproduksjon dårligere enn et nytt Randselva kraftverk. De gamle kraftverkene har også et stort investeringsbehov hvis nye Randselva kraftverk ikke bygges. Noe av dette utgår og noe vil bli utsatt.

(...). Når nye Randselva kraftverk ikke bygges vil kraftproduksjonen i de gamle kraftverkene nedskaleres. Kraftproduksjonen videreføres med to aggregater i Askerudfoss og ett aggregat Bergerfoss, Kistefoss og Viulfoss. Aggregatene tilpasses den restvannføring som blir i Randselva.»

Tiltakshaver planlegger altså å redusere vannføringen i Randselva fra Randsfjorden og legge ned ett av de to kraftverkene i Bergerfoss. Likevel er det ikke nevnt i meldingen at Borch eier halvparten av de aktuelle fallrettighetene og ett av kraftverkene som planlegges nedlagt. (Bergerfoss II eies av Viul Kraft gjennom datterselskapet AS Randsfjord Tremasse- & Papirfabrikk.) Det er heller ikke redegjort for hvordan tiltakshaver vil løse forholdet til Borchs kraftrettigheter, herunder fall og kraftproduksjonsanlegg.

Det følger av forskrift 21. juni 2017 nr. 854 om konsekvensutredninger § 14 at en melding med forslag til utredningsprogram bl.a. skal inneholde en beskrivelse av «*de problemstillingene som i den konkrete saken anses viktige for miljø og samfunn*», jf. bestemmelsen bokstav a. I dette ligger det også et krav om å redegjøre for berørte næringsinteresser, herunder eksisterende fallrettigheter og kraftverk. Meldingen er mangelfull når det gjelder nettopp dette, og det må i planprogrammet fastsettes bestemmelser om at forholdet til Borchs eiendom og rettigheter konsekvensutredes.

Nedenfor redegjøres det for hvilke konkrete konsekvenser som må utredes.

2. Konsekvenser av tiltaket

Bergerfoss I utnytter et fall på ca. 6,5 meter fra Randsfjorden til Kistefoss. Kraftverket har en slukeevne på 25-30 m³/s og produserer om lag 7,9 GWh per år. Kraftverket er for tiden ute av drift som følge av et bærelagerhavari. Borch er i ferd med å rehabilitere kraftverket, og er blant annet i dialog med leverandør for tilvirking og installasjon av turbin og generator. Inntaksluker skal også skiftes/rehabiliteres. De samlede investeringskostnadene for å rehabilitere kraftverket utgjør 25-30 millioner kroner og vil gi kraftverket en fornyet levetid på 40-50 år.

Randselva kraftverk er planlagt med inntak ved Bergerfoss. Illustrasjonene som følger meldingen, viser at inntaket vil ligge ved Bergerfoss I, men endelig plassering er ennå ikke avklart. Dersom inntaket blir lagt slik illustrasjonene viser, vil det komme i konflikt med Bergerfoss I og mest sannsynlig føre til at kraftverket må legges ned/rives. Uansett vil restvannføringen i Randselva tilsi at det kun er behov for ett av de to eksisterende kraftverkene i Bergerfoss. Ved en rivning og/eller nedleggelse av Bergerfoss I, vil størstedelen av den nye investeringen som nå gjøres være tapt.

Borch har forsøkt å komme i dialog med tiltakshaver for å få avklart fremtiden for Bergerfoss I kraftverk og behovet for investeringer. Borch har blant annet fremlagt et forslag til en noe begrenset investering, som vil gi muligheter for å opprettholde produksjonen i kraftverket i 10-15 år. En betingelse for at Borch skal kunne velge en slik løsning, er at Viul Kraft dekker eventuelle merkostnader ved en etterfølgende full rehabilitering, dersom Randselva kraftverk ikke blir realisert/bygget ut. Viul Kraft har så langt ikke vært villig til å drøfte vilkårene for en slik løsning.

Bilag 1: Borchs brev 1. oktober 2022 til Viul Kraft AS

Uten en avtale med tiltakshaver, må Borch gå for full rehabilitering av sitt kraftverk. Dette fører igjen til at tiltakshaver – dersom Randselva kraftverk meddeles konsesjon og bygges ut – må erstatte den samlede verdien av de investeringer som i dag gjennomføres i Bergerfoss I. De økonomiske konsekvensene av dette må utredes av Viul Kraft og inkluderes i det samfunnsøkonomiske regnskapet for kraftverket. Vi påpeker i den forbindelse at det fremstår som uhensiktsmessig å rehabilitere Bergerfoss I nå, dersom Randselva kraftverk bygges ut og Bergerfoss I blir revet om få år.

For Borch er det ikke noe alternativ å la kraftverket stå, eller å gå for en begrenset og totaløkonomisk dårligere løsning, uten at det gis garantier fra Viul Kraft for eventuelle merkostnader ved en toleddet rehabilitering. Det er også grunn til å understreke at den tilnærmingen Viul Kraft har valgt til nå, hvor man ikke inngår noen avtale med Borch, kan medføre en svært komplisert og kostbar ekspropriasjons- og skjønnsprosess, hvor fallrettigheter og et helt nyrehabilitert kraftverk må eksproprieres og erstattes.

3. Behov for andre utredninger og avklaringer

Viul Kraft har heller ikke villet diskutere hvordan Borchs fallrettigheter skal inkluderes ved en eventuell utbygging.

Det vises videre til at en utbygging av Randselva kraftverk også vil utløse behov for erverv av grunn og rettigheter til inntaket og i undergrunnen, til tunnel. Konsekvensene av dette må utredes og de privatrettslige spørsmålene knyttet til dette bør fortrinnsvis være avklart før det søkes konsesjon.

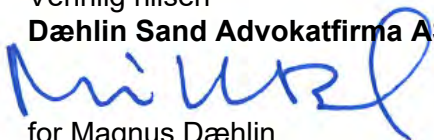
Borch er for øvrig grunneier langs Randsfjorden, og reiser spørsmål om tiltaket kan medføre en annerledes manøvrering av reguleringsmagasinet med konsekvenser for berørte strand-eiendommer.

4. Behov for et møte

Fremtiden for Bergerfoss I fremstår uoversiktlig. Borch er i ferd med å gjøre store investeringer i et anlegg som etter omstendighetene vil bli «konsumert» av nye Randselva kraftverk. Han ber derfor om et møte med NVE for å utdype sine synspunkter og for å få veiledning om hvordan han skal forholde seg til det som potensielt kan få store og svært uheldige samfunnsøkonomiske konsekvenser. I den forbindelse tas også forbehold om ytterligere merknader til meldingen.

Vennlig hilsen

Dæhlin Sand Advokatfirma AS

for Magnus Dæhlin
Advokat (H)